

# Les théories de l'art

(Philosophie, Critique et Histoire de l'art de Platon à nos jours),  
Jean-Luc Chalumeau

## نظریه‌های هنر

فلسفه، نقد و تاریخ هنر از زمان افلاطون تا روزگار ما  
ژان لوک شلومو / ترجمه و تعلیق: مصطفی گودرزی





## دیباچه

در یک سو هنر است و در سوی دیگر، نظریه‌های هنر. ما به خوبی درک می‌کنیم که اگر چه نظریه‌های هنر، امکان نزدیک شدن به هنر را می‌دهند و در برخی موارد امکان درک کردن آن را، اما آنها برای دوست داشتن هنر ضروری نیستند. تیری دو دوو<sup>۱</sup> می‌نویسد «به همان اندازه که نظریه عشق برای عاشق شدن برای ما ضروری نبود، به همان اندازه نظریه عشق به هنر برای علاقمندی به هنر ضروری نیست.» همین نویسنده می‌افزاید که در داوری زیبایی‌شناسانه، یک اساس و بنیاد نظری وجود ندارد، زیرا که احساس و دانش، احساسات و آگاهی‌ها، در یک مرتبه نیستند. از این روی، یک نظریه هنر وجود ندارد که منتج از نقد (که برای دیر زمانی، کار سلیقه‌ای بود) باشد و نه منتج از نقد هنری که در نظریه توجیه شده و به اثبات رسیده است. به دیگر بیان: نظریه هنر پایه و اساسی در هنر ندارد؛ مستقل نیست و باید در نظریه‌ای خارج از حوزه هنر، همانند فلسفه، ادغام و مستحیل شود.

با این وجود: هنر و نظریه هنر همواره زمینه مرتبط داشته و در بخشی با هم مشترک هستند. تا بدان اندازه که امروز، هنر خود به فلسفه ([فلسفه] هنر) بدل گشته است، اما بیش از حد سریع پیش نرویم. مفهوم و ادراک هنر اینجاست، که آرتور دانتو<sup>۲</sup> دو نمونه اشتباه را در مورد آن یادآور می‌شود: «یکی از ردیف و مرتبه فلسفی و دیگری از ماهیتی صرفاً انتقادی، فقط از سرشت نقد. مورد نخست به تفسیر موضوعی (یا جسمی) که در هنر مطرح نیست

1. Thierry de Duve. (متولد ۱۹۴۴/ بلژیک). استاد هنر معاصر و مدرن

2. Arthur Coleman Danto (1924 - 2013).

برمی‌گردد و دومی در امر تهیه تعبیر و تفسیری نامناسب از موضوعی (یا جسمی) از نوع مناسب جای می‌گیرد.<sup>۳</sup>

بیش از پیش و بیش از هر زمان، یک شیء، همان طوری که هست، یک اثر هنری نیست مگر در ارتباط با یک تفسیر. یا باز هم: تعبیرها و تفسیرها، کارکردهایی هستند که اشیاء مادی را به آثار هنری تبدیل می‌کنند. این تفسیرها، متعلق به نظام‌ها و مراتب مختلفند: آنها به حوزه‌هایی همچون نقد هنر، تاریخ هنر و فلسفه هنر متعلق‌اند که البته تعیین مرز و محدوده‌شان بسیار دشوار است. تمامی این مقوله‌ها به عنوان اقسام متفاوت نظریه هنر در مفهوم عام در نظر گرفته خواهند شد و بنابراین در چارچوب محتوایی کتاب حاضر قرار خواهند گرفت.<sup>۴</sup> این شرح و نوشتار، تا حد امکان توالی زمانی خواهد داشت، و هر نظام تفسیری، به نویسنده اصلی‌اش مرتبط خواهد بود، در شکل فیش‌های طرح‌ریزی شده و شناسه‌های تنظیم شده، آن‌چنان‌که بایستی برای خوانندگانی در سطح سال‌های ابتدایی دانشگاه‌ها قابل فهم باشند.

بنابراین، مسئله مطرح شده این نیست که بدانیم چه شکلی از هنر، در خور و مناسب دوست داشتن است، بلکه این مورد نظر است که بنابر چه استدلال‌هایی از زمان افلاطون تا به امروز، اندیشمندان در جستجوی آگاهی یافتن از چگونگی تفکیک کردن هنر از آنچه غیر آنست، چگونگی شرح دادن تحولش و چگونگی درک کردن ارتباطاتی که انسان با آن حفظ می‌کند، بوده‌اند. با این وجود، شاکله و ویژگی به عمد دانشگاهی این کتاب، نباید باعث فراموش کردن این شود که در برابر هر اثری که مختص هنر است، بایستی دیدگاهی را اختیار کرده و موضع‌گیری نمود وگرنه احتمالاً از یک بخش اساسی از انسانیت خود را نفی خواهیم کرد. در هر صورت، این درسی است که به‌وسیله مجموعه نویسندگان و مولفانی که مورد بررسی قرار خواهند گرفت، در دسترس گذاشته خواهد شد.

3. Arthur Danto, *L'Assujettissement philosophique de l'art*, Le Seuil, 1993, p. 64.

4. بنابراین، در ارتباط با قلمرو کلاسیسم محدود شده به‌وسیله پانوفسکی: «نظریه هنر (در تضاد با فلسفه هنر، یا زیبایی‌شناسی) برای تاریخ هنر همانند شاعرانگی و دستور زبان برای تاریخ ادبیات است» آزادی‌های بیشتری به‌دست خواهیم آورد.

## فهرست مطالب

### ■ مقدمه:

- پنج خانواده بزرگ نظریه های هنر / ۱۱  
پدیدارشناسی هنر / ۱۳  
روان شناسی هنر / ۱۶  
جامعه شناسی هنر / ۱۸  
فرمالیسم / شکل گرایی / صورت گرایی / ۲۱  
تحلیل ساختاری / ۲۲

### ■ فصل اول:

- نظریه های هنر در دوران باستان / ۳۷  
افلاطون / ۳۹  
ارسطو / ۴۱  
قلوطین / ۴۲

### ■ فصل دوم:

- رنسانس / ۴۷  
چنینو چنینی / ۴۹  
لئون باتیستا آلبرتی / ۵۱  
لئوناردو داوینچی / ۵۲  
آلبرخت [آلبرشت] دورر / ۵۶  
جیورجیو وازاری / ۵۷

### ■ فصل سوم:

- کلاسیسیسم و باروک در قرن هفدهم / ۶۳  
نیگلا پوسن / ۶۵  
روژه دوپیل / ۶۸

### ■ فصل چهارم:

- نئوکلاسیسیسم و توصیف آثار در قرن  
هجدهم / ۷۱  
یوهان یواخیم وینکلمان / ۷۳  
آنتون رافائل مانگ / ۷۵  
دنی دیدرو / ۷۶

### ■ فصل پنجم:

- رهانتیسم / ۷۹  
اوژن دولاکروا / ۸۱  
شارل بودلر / ۸۳  
جان راسکین / ۸۶

### ■ فصل ششم:

- فلسفه هنر آلمانی / ۸۹

- امانوئل [ایمانوئل] کانت / ۹۱  
فردریش ون شلگل / ۹۶  
فردریش ویلهلم ون شلینگ / ۹۷  
گئورگ ویلهلم فردریش هگل / ۹۹  
آرتور شوپنهاور / ۱۰۳  
فردریش نیچه / ۱۰۵  
مارتین هیدگر / ۱۰۹

### ■ فصل هفتم:

- تاریخ نگاران هنر وارثان فلسفه  
زیبایی شناختی آلمانی / ۱۱۹  
کارل فردریش فون رومهر / ۱۲۱  
آنتون اسپرینگر / ۱۳۳  
الوتیس ریکل / ۱۲۵  
هاینریش ولفلین / ۱۴۷  
ایبی واربرگ / ۱۴۲  
اروین یانوفسکی / ۱۴۶

### ■ فصل هشتم:

- نظریه پردازان مارکسیست هنر / ۱۵۵  
کارل مارکس / ۱۵۷  
تئودور آدورنو / ۱۶۲  
هربرت مارکوزه / ۱۶۵

### ■ فصل نهم:

- نظریه های روانکاوانه هنر / ۱۷۵  
زیگموند فروید / ۱۷۷  
ژان لاکان / ۱۸۱

### ■ فصل دهم:

- نظریه پردازان هنر معاصر / ۱۸۹  
موریس مرلو پونتی / ۱۹۱  
پی.یر فرانکستل / ۱۹۵  
هویر دمیش / ۲۰۳  
میر شاپیرو / ۲۰۹  
کلمنت گریترگ / ۲۱۳  
سر ارنست گامبریج / ۲۱۷  
دانیل آراس / ۲۱۹

### ■ فصل یازدهم:

- وضعیت کنونی: میان افراط و فقدان  
نظریه هنر / ۲۴۱